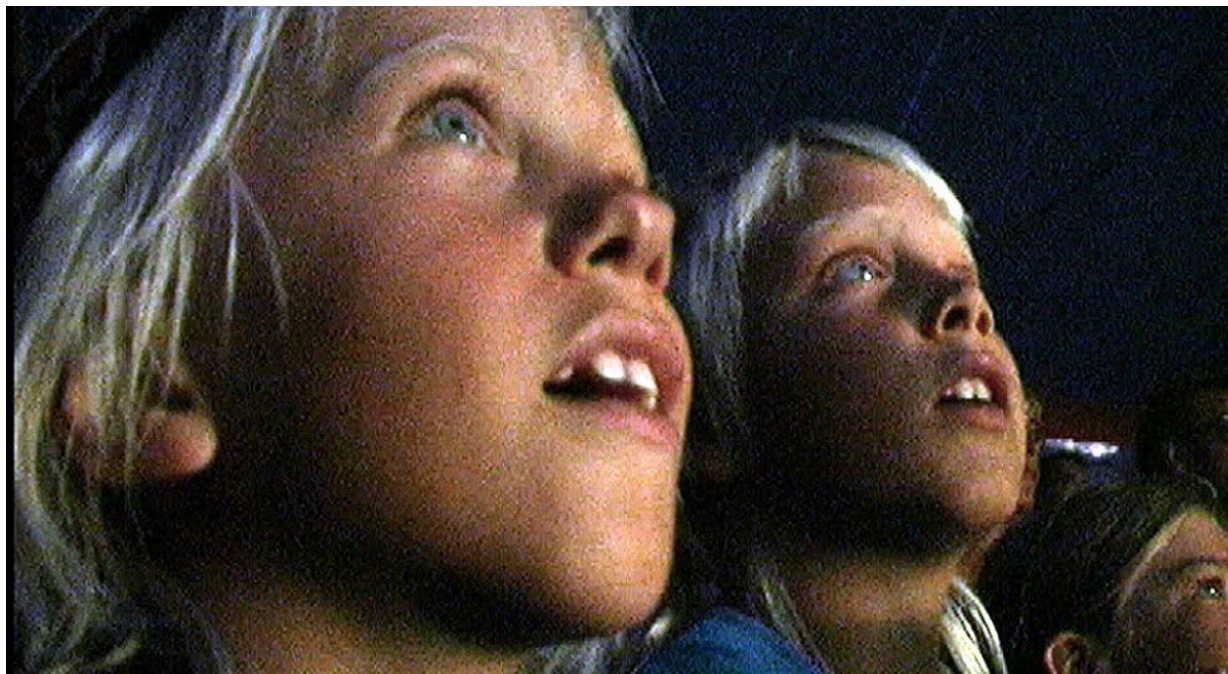

Pangpangbröder

1999 började filmaren Axel Danielsson filma sina då nioåriga systersöner, tvillingarna Oskar och Gustav. Under tio år följde han deras uppväxt. Tvåhundra timmars råmaterial utkristalliserade sig i femtiotre fristående, raka och poetiska scener, sammanfogade till ett filmiskt album. Ur deras högst personliga berättelse, växte en allmängiltig film om livets förutsättningar, syskonskap och identitet, långsamt fram.

Rekommenderad från åk 9 och gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handlingen

När Axel börjar filma tvillingarna Oskar och Gustav är de två spralliga lintottar som njuter av livet och djuren hemma på den lilla gården i Skåne. Som ler och långhalm hänger de samman. Badar, leker på stranden, spelar fotboll och cyklar med kompisar. Åren går och deras personligheter utvecklas allt tydligare åt helt skilda håll. Gustav är en grubblare, älskar djur och föredrar att vara ute i naturen när han inte ägnar sig rollspel, musik och dans. Medan Oscar är mer socialt orienterad och gärna driver ute på kvällarna med sina kompisar.

Vi får vara med vid den första fyllan, mötet med en flickvän och vid konfrontationer med mamma Anna som

försöker balansera sin oro med sina krav på söner. De tacklar sina föräldrappror vid olika tidpunkter och söker sig fram inom olika områden och på alla plan.

De delar många erfarenheter men kommer samtidigt att ställas inför individuella utmaningar. Oskar är dvärgväxt och genomgår flera smärtsamma benoperationer för att göra sina ben rakare. Och han har det betydligt svårare i skolan. Gustav känner sig osäker på vad han vill med livet och genomgår andra, mer mentala kriser. Klyftan mellan dem blir bara större med åren, liksom deras oförmåga att nå varandra. Under heta diskussioner ifrågasätter de varandras livsval och vad syskonlojalitet egentligen innebär.

I filmens slut ser vi de ostoppbara vågorna slå mot stränderna utanför deras hem på Österlen och lika obönhörligt drivs Oskar och Gustav ständigt tillbaks till varandra. Broderskapet (eller tvillingskapet) binder dem på ett eller annat sätt till varandra livet ut.

Form och framåtrörelse

Femtiotre scener från en barndom kallar filmaren Axel Danielsson sin dokumentär. Och det är en annorlunda film så till vida att den inte (förutom i och med tidens gång) följer någon dramaturgisk kurva. Inte heller finns det någon tydlig hänvisning till geografiskt läge eller tidsaspekt även om några vägs skyltar skvallrar om att de befinner sig i södra Skåne.

Scenerna är raka och skiftar mellan exteriörer och interiörer, dag och natt, dialog och dialoglöst. Varje scen är

några minuter lång och följs av en annan helt fristående scen, som ibland blir en slags kommentar till den tidigare, men lika ofta inte. Några scener, som en undervattenscen och slutscenen, ackompanjeras av ett gitarrstycke respektive gitarr/piano. När pojkarna går på cirkus är det den befintliga orkestern som blir scenens soundtrack. En sparsmakad musikanvändning som blir desto mer effektiv när den väl kommer. Musiken är också känsligt kopplad till bildernas rytm och stämning. Däremot är ljudbilderna ibland förstärkt och överdriven och scener nästan dränks av havsljud, motorljud från någon bil eller stenar som kastas mot plåt.

Den storslagna naturen används flitigt och sommarbilder dominerar som återkommande fond till pojkarnas barndom. En stark frihetskänsla i tillgängligheten till havet bidrar till filmens ena fokus, den på en idyllisk uppväxt. Mot detta ställs de scener som utspelar sig på natten. De får en helt annan stämning och känns mer filmade i 'smyg'. De känns också mer desorienterade till och med hotfulla. Och hotet, sorgen, ensamheten och rotlösheten blir alltmer påtaglig ju längre filmen går.

- Filmformat skiftar och bidrar också till den stämning som genomsyrar varje enskild scen. Fundera över hur filmen varvar olika stämningsslagen med sätten scenerna är filmade på. Hur upplever ni de poetiska naturavsnitten kontra scenerna där Oskar är ute med sina kompisar på kvällen? Hur skapar man oro respektive harmoni i en scen? Med ljus, ljud och kamerans förhållande till det som filmas?

- I den första scenen undersöker regissören själv DV-kamerans möjligheter tillsammans med Oskar som fascinerar över att se sig själv på den lilla displayen. Kameran söker något att filma, zoomar in och ut. Ibland verkar den ge sig ut på egna vägar. Pojkarna vänjer sig emellertid snart vid kamerans närvaro. Men visar tydligt att man är medveten om den. Man påpekar till och med vid något tillfälle att "det där gör du bara för att Ace filmar". Några gånger tittar de menande in i kameran som för att få lite sympati från sin morbror. Vid andra tillfällen håller någon annan i kameran och tvillingarna kommenterar

hur den ska skötas. Fundera över hur vår upplevelse förändras i och med införandet av dessa illusionsbrytande element? På vilket sätt för det in filmaren, filmens egentliga avsändare i vår upplevelse? Är detta något som präglar hela filmen eller återgår kameran till att ha "flugan på väggen" perspektivet där vi själva blir den som sitter och tittar på pojkarnas "verklighet"?

- När filmandet tog sin början var det 1999 och även om många var vana vid hemvideokameror var det något av nyhetens behag att filma vardagen. Att spela huvudrollen i en film var särskilt för Oskar till en början spännande och coolt. Men tekniken har blivit allt mer tillgänglig och lättarbetad. Filmkameran i alla dess former är var mans egendom liksom att de flesta är vana att bli dokumenterade och mer eller mindre bekväma framför kameran. Hur ser ni på vårt förhållande till tekniken och hur den så naturligt ingår i vardagen? Alla kan numera skildra sin verklighet i filmformat. Men vilka bilder är det? Kan man vara helt sann framför kameran? Är det en fråga om vana eller går vi fortfarande in i roller? Hur tänker ni på förhållandet mellan verklighet och fiktion? Både utifrån filmen och era egna erfarenheter. Man skulle kunna se filmen som en rad uppdateringar av Facebook i formen av rörliga bilder. Kan det vara så att det idag har utvecklats en särskild form av dramaturgi utifrån sociala medier?

- "Pangpangbröder" skapar utifrån ett personligt 'fotoalbum' också en universell berättelse. Kanske triggas egna barndomsminnen igång hos publiken? Med bilders hjälp formar vi alla våra minnen. I fotoalbum väljer vi oftast ut glada trevliga minnen, semesterresor, födelsedagar, bröllop eller andra festligheter. Filmerna tar också med mindre lyckliga ögonblick och blir därför en annan slags betraktelse över tiden. Fundera över hur dess gång tydliggörs i filmen och vad tiden gör med våra minnen. Vad föredrar vi att bevara, vad väljer vi att förtränga? Både i minnet och i våra fotoalbum.

- I de flesta avseenden är det i klippbordet som själva filmen blir till. Där monteras de enskilda bilderna eller scenerna och det är i samverkan med varandra som de bildar

en mening. "Pangpangbröder" har en annorlunda uppbyggnad än gängse filmer. Man skulle kunna tala om att det i grunden fungerar som det klassiska associativa och dialektiska montage. Varje klipp är som en egen liten film men får samtidigt, när den ställs mot nästa scen, en ny innebörd. Fundera över filmens uppbyggnad. Studera scenernas inbördes placeringar. Vilka betydelser uppstår i mötet mellan dem?

- Regissören har varit väldigt öppen med sin arbetsprocess och funderat mycket över filmens tillkomst. Det har både handlat om det rent tekniska, som det långa klippningsarbetet som tog två år, till hur han förhållit sig till pojkarna. Framför allt har han velat problematisera kring begrepp som 'berättande' och 'beskrivande'. Där han menar att det berättande traditionellt ges mycket större tilltro. Själv anser han att man, inte minst genom den rörliga bilden, kan uppnå en sannare utgångspunkt om man arbetar genom beskrivning. Att befinna sig 'där' och 'då' kommer att förmedla något helt sant. Även om det alltid utgår från upphovsmannens val och intentioner. Vad skiljer egentligen ett berättat skeende från ett beskrivet? Och på vilket sätt visar "Pangpangbröder" att man skapar en historia själv utifrån något som bara ser ut som lösa pusselbitar?

- Vi får se hur det går, säger nioårige Oskar med förtröstan. Med facit i hand får den repliken en ny och lite vemodig innebörd. Filmens enskildheter skapar trots allt en helhet med olika innebörd för varje betraktare. Vilken historia skapar ni själva av de sammansatta nedslagen i pojkarnas uppväxt? Enskildheterna gör att vissa scener kanske blir mer minnesvärda än andra. Vilka scener fäste ni er särskilt vid, och formulera gärna varför. Vi kan som sagt inte följa någon klassisk dramatisk kurva och har inga möjligheter att tolka det vi ser via filmiska konventioner. "Pangpangbröder" korta sekvenser skulle var för sig kunna vara hämtade från någons privata blogg eller

youtube. Vi får inga förklaringar. Det hela verkar kunna ta vägen vart som helst. Vad gör det med våra förväntningar?

Tvillingbröder i nöd och lust

Vid en första anblick, när kameran i början dröjer vid Oskar och Gustavs ansikten, är de väldigt lika. De går i samma klass men där är det ingen som förväxlar dem. Medan Gustav är längst i klassen är Oskar, som är dvärgväxt, kortast.

Inte bara ser de ut som två Emil i Lönneberga-kopior med blå ögon öppna för världen. Deras omgivning är en bullerbyidyll och de har varsitt får. Som små verkar de leva i symbios. Hoppas i vågorna, leker i sanden och spelar fotboll. Men Oskar måste ibland vila sig när benen värker och han kan ju inte göra samma coola tricks på sin lilla cykel som Gustav och de andra killarna.

Precis som alla syskon kivas de. 'Lånar' varandras saker och kraftmäter sig i stort och smått. Men de har en stark gemenskap och gillar samma saker. Gustav läser högt om Emil för sin bror och Oskar visar i smyg att han köpt den dinosaurie från Jurassic Park som fattas till brorsan i julklapp. Deras förhållande framstår som självklart, nära och innerligt.

I takt med att de blir äldre börjar de att glida isär samtidigt som deras olikheter blir tydligare vilket komplicerar deras relation. Och, det är inte de olika fysiska förutsättningarna som är det väsentliga. De börjar ha synpunkter på den andres livsstil. Gustav vill tala om för mamman att Oskar har rökt hasch medan Gustav menar att det är illojalt att skvallra. Att bröder ska bevara varandras hemligheter och hålla ihop mot föräldrar och resten av vuxen världen.

Om man så dödar någon så har ens bror en skyldighet att hålla tyst om det. Oskars resonemang handlar om omutlig lojalitet bröder emellan vad saken än gäller. Gustav är av en helt annan åsikt. Han oroas av Oskars utlevande, ibland farliga, livsstil och säger att han inte känner något släktskap med honom längre. Oskar kontrar med att det är det värsta man kan säga till sin bror. Han å sin sida menar att Gustavs intressen, som rollspel i skogen, är fantastiskt fåniga. De anklagar varandra för att vara misslyckade men Oskar tror ändå att deras liv - trots att de står långt ifrån varandra nu - Oskar vill bli en 'svensson' och Gustav vet inte vad han vill - kommer att bli identiska.

En syskonrelation är kanske en av de mest komplicerade relationer vi har i våra liv. Starka band som påverkar vår uppväxt och som också förbereder oss för vårt fortsatta sociala liv. Som syskon, och i synnerhet tvillingar, utsätts man mer eller mindre för jämförelse i många lägen. Man är varandras vänner men också konkurrenter om föräldrars gunst.

Tvillingpojkarnas villkor är från början både jämlik och ojämlig på grund av Oskars längd. Men det är ändå inte det som skapar glappet i deras relation utan snarare deras personligheter och värderingar.

Trots att de är lika gamla kommer de olika faserna mot att bli vuxen att ske vid helt olika tidpunkter. När Gustav får sitt utbrott på mamman och menar att hennes krav är lika med slaveri, tar Oskar vid och försöker få honom att inse sin egen roll i konflikten. Själv har han redan genomgått sina bataljer med mamman. Och han har insett att

det kanske är av omtanke som hon ställer vissa krav. Gustav blir vansinnig över att Oskar lägger sig i hans och mammans diskussion. Den siste som ska lägga sig i är brorsan.

- Brödernas förhållande går från en självklar trygg combo till en mer komplicerad sådan där de på grund av sina olikheter ofta hamnar i klinch. Hur uppfattar ni att deras brödraskap förändras under filmens gång? Deras situation har en stark igenkänningsfaktor hos alla som själv har syskon (speciellt nära i ålder). Syskonband är både så självklara och så delikata. En relation man växer in och har svårt att distansera sig från. Man tar ofta ett syskon för givet och är kanske mer uppriktigt i den relationen än i andra, på gott och ont. Hur uppfattar ni att bröderna i filmen ser på varandra och påverkar varandra som syskon? Är de för ärliga mot varandra? Om ni själv har syskon, vad är det bästa och vad är det svåraste i den relationen? Om ni inte har syskon, vad tror ni är det finaste med att ha syskon? Man talar ofta om syskonkärlek, hur skulle ni beskriva den? Syskonrivalitet? Balansen däremellan. Ambivalens. Hur tror ni att våra syskonrelationer påverkar vilka vi blir som vuxna?

Identitet

"Pangpangbröder" skildrar en period i de två brödernas liv när de utvecklas mot vuxenlivet och söker sin identitet. Som tvilling blir den processen kanske ännu viktigare då det också handlar om att skapa sin egen person utanför tvillingskapet.

Redan i början märker vi att bröderna har lite olika funderingar kring framtiden. Gustav som älskar djur vill arbeta med ringmärkning av fåglar och bli konstnär, medan Oskar framför allt vill leva ett liv som är liksom "jihoo!". Båda har dock farhågor och rädslor. Gustav är rädd för mörka vatten medan Oskar är medveten om att man kan dö av vissa sjukdomar och som vuxen hamna i fängelse om man gör något dumt. Som att köra bil full till exempel.

Förutom att filmen tar sin början när de är nio anges aldrig i vilken ålder pojkarna befinner sig, men ganska snart börjar de rent utseendemässigt skilja sig åt. Oskar testar olika stilar. Under en period är han punkare med rakat huvud och säkerhetsnål i örat. Gustav låter håret växa med hippiestil och rastamössa. En stil som möjligen säger att han inte bryr sig så mycket om det yttre (eller i alla fall anammat ett alternativmode där det yttre manifesteras som sekundärt). Han söker sig i inåt i sin sång, dans och framför allt i sin kontakt med djur och natur. Han har en tam korp som han lär flyga och vi ser honom ensam i det öppna landskapet eller vid havet, dansande bland kliporna.

Som tvillingar och bröder har Oskar och Gustav en gemensam uppväxt och nästan identiska förutsättningar, i alla fall mentalt. Men redan som små märker vi hur olika de är. Filmaren Axel skildrar dem också från början som två individer med sin egen smak, egna tankar, åsikter och intressen.

- I slutet av filmen kan man tänka tillbaka på hur de som nioåringar resonerade. Hur kunde man skönja deras personliga utveckling redan i de tidiga bilderna? Hur tolkar ni Oskars tydligare sätt att utåt demonstrera vem han är? Gustav filmas ofta i naturen, när han lär sin fågel flyga eller när hoppar mellan stenblocken vid havet. Bilder som

blir fulla av frihetssymbolik och bidrar till vår bild av Gustavs identitet. Utifrån det vi får veta, hur skulle ni vilja beskriva respektive tvilling?

Även om "Pangpangbröder" inte är en film om tvillingar utan snarare om två mycket nära personligheter så är tvillingar något som fascinerar och väcker frågor kring identitet, arv och miljö. Vetenskapen har också studerat just tvillingar för att kunna lära sig mer. Somliga tvillingar har en stark mental samhörighet och kan knappt vara åt-skilda. Kanske fortsätter de hålla ihop hela livet och betona sina likheter i utseende och livsstil. För andra tar en frigörelseprocess vid där det istället handlar om att framhäva sin egenart och betona det individuella. Filmen väcker många existentiella frågor kring den eviga frågan. Vad formar oss till den individ vi är?

- Fundera vidare över varför vi är så fascinerade över tvillingar. Handlar det om att vi (som inte är har ett tvilling-syskon) ser det som en slags metafysisk bot mot ensamhet, eller handlar det om en onåbar spegling av oss själva? Eller är det bara en helt vanlig nyfikenhet på det ovanliga? (Runt en procent av alla födslar i världen är tvillingar).

- Även om Oskar och Gustav är jämgamla kommer deras uppror mot mamman vid olika tidpunkter. Kanske för att de måste få den egna tiden att testa sig eller kanske för att de har olika mognadsprocesser. "Pangpangbröder" driver ingen tes men ger en förståelse av individens påverkan av arv och miljö. Vad tycker ni att filmen berättar med utgångspunkt i dessa faktorer?

Produktionsuppgifter

Sverige 2011

Producent: Erik Hemmendorff

Manus & regi: Axel Danielsson

Foto: Axel Danielsson, Mårten Hård & Erik Hemmendorff

Klippning: Niels Pagh Andersen, Mikel Cee Karlsson & Axel Danielsson

Originalmusik: Holme Thorstensen

Medverkande

Oskar Eriksson

Gustav Eriksson

Mamma Anna

Kaj

Tekniska uppgifter

Speltid: 80 minuter

Format: DCP, Tviz

Censur: från 11 år

Svensk premiär: 30 september 2011

Distribution

Folkets Bio/Scanbox Filmlager, Hjalmar Gullbergsgatan 1, 211 49

Malmö. Tel 040-12 08 82. **Info:** Folkets Bio, Box 17099, 104 62

Stockholm Tel 08-545 275 20, fax 08-545 275 27 epost info@folketsbio.se. www.folketsbio.se

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, oktober 2011